

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiariam reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

§. 1. Quâ ratione peccata oriri soleant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

DE COGNITIONE PECCATORUM.

Deprehendas te oportet antè, quam emendes, inquit
 Atè Seneca ep. 28. indicare scilicet volens, quemad-
 dum periti Medici nullum morbum curandum suscipiunt
 ejusdem qualitatem & varias circumstantias bene cogno-
 verint; ita nec illum, qui morbis spiritualibus vitiorum
 jectus est, eorundem curam efficaciter suscepturum, nisi
 perfectam illorum cognitionem fuerit adeptus. Ut
 hanc acquirat, tria præcipuè bene cognoscere debet.
 Quomodo oriantur peccata; hæc enim cognitio non
 conducet, ut fontes & radices peccatorum facilius cog-
 obstrui, aut evelli queant. 2. Ut etiam diversitas &
 tas eorundem peccatorum bene cognoscatur, sicque
 illorum æstimatio & odium acquiratur. 3. Ut pecca-
 quis actu commisit, cognoscantur, sicque idonea me-
 corundem deletionem adhiberi queant, quæ tria præcipuè
 hoc capite paulò fusiùs explicabuntur.

§. I.

Quâ ratione peccata oriri soleant.

I. Ut totus peccati processus faciliùs intelligatur, præ-
 prius fundamenta bene percipienda sunt. Primum autem, quod
 de c. 15. sequentibus verbis indicatur: *DEVS ab initio cre-
 avit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui (id est, in
 berum arbitrium & voluntatem concessit.) Adsecutus est
 & præcepta sua: si volueris mandata servare, conservabitur
 te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit quoque
 & aquam (id est, bonum & malum) ad quod volueris
 ge manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum
 voluit, Hominem quemvis in hoc mundo, vel in intellectu
 fitum esse, ita ut vel per virtutum & bonorum operum
 tum pervenire ad perpetuam felicitatem, vel per peccato-
 rum commissionem, æternam sibi damnationem, accersere
 que accersere possit.*

II. Alterum fundamentum est, eundem Hominem in hoc Orbe velut amplissima quâdam domo constitutum esse, eique plenissimum omnium rerum creaturarum usum concessum fuisse, modò iisdem ad honorem & gloriam Domini sui, propriamque utilitatem utatur. Et hoc est, quod S. David Psal. 8. cum admiratione agnoscit dicens: *Quid est homo, quod memor es eius? constituisti eam super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius.* Neque hac liberalitate contentum DEVM, varias ei potentias, velut Ministros concessisse, quorum ministerio adjutus voluntatem Domini sui exequi valeat. Cujusmodi potentia sunt in primis quinque potentia sensitiva externæ, nempe visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus, sic dicta, quia Organa earum exterius patent. Deinde potentia internæ sensitivæ, quæ pro objecto habent omnia objecta sensuum exteriorum, simul tamen habent vim discernendi inter ea, practicèque judicandi, & re-miniscendi; unde licet à parte rei probabiliter hæc omnes potentia sint unica realiter entitas, formaliter tamen diversa nomina pro diversitate officiorum sortiuntur. Nam 1. *Sensus communis* vocatur, quatenus omnium sensuum exteriorum objecta cognoscere potest. 2. *Phantasia* dicitur, quatenus potest sensibilia objecta etiam absentia cognoscere. 3. *Imaginativa* appellatur, eò quòd vim habeat non tantum simpliciter cognoscendi objecta absentia, sed etiam componendi illa, & impossibilia fingendi. 4. *Æstimatoria* vocatur, quatenus objectum sub ratione convenientis vel inconvenientis apprehendit. 5. *Cogitativa* nominatur, quatenus à superiori ratione ita dirigitur, ut ea æstimare possit, quæ in aliis animantibus existens non potest. 6. *Memoria* dicitur, quatenus præterita cognoscit. 7. *Reminiscencia* appellatur, quatenus rerum particularium reminiscitur, non simpliciter modo, ut memoria, sed cum quadam indagazione discursu, non quidem propriè dicto (hic enim convenit intellectui) sed impropiè sumpto, quatenus cum ipso intellectu discurrente etiam ipse sensus interior per quantum successivam apprehensionem ab una in aliam procedendo dicitur etiam ipse similitudinariè aliquo modo discernere.

III. Præter has duas potentias sensitivas seu cognoscitivitas.

tivas, etiam appetitiva quaedam potentia sensitiva, id est talis, quæ prosequitur objectum sibi conveniens, & dissimulans repellit, eidem homini data est, & communiter appetitus sensitivus vocatur, dividiturque in concupiscibilem & irascibilem, quorum prior bonum sensibile absolute appetit, secundum se, posterior verò idem bonum sub ratione arduum appetit, ut per media difficilia obtinendum vel conservandum tendit. Unde quia uterque hic appetitus diverso modo tendit ad suum objectum (quæ tendentia, quia cum passione seu mutatione corporis sensibili contingit; dum scilicet naturalis motus cordis notabiliter vel intenditur magis, remittitur, Passio appellatur) diversa quoque nomina habentur, Passiones sunt sortitæ, uti communior hodie dicitur, cum S. Thoma docet. Nam I. Si appetitus concupiscibilis in objectum absolute, quatenus bonum est, tendit, *amor* dicitur: si in illud ut absens tendit, *desiderium* si in præsens, *delectatio* appellatur: Et quia eadem potentia aliis modis, quibus prosequitur objectum bonum, ab objecto contrario recedit, ideo si objectum hoc malum communi duntaxat aversetur, *odium*: si ut absens, *spes* ut præsens, *tristitia* vocatur. Pari modo cum etiam appetitus irascibilis in objectum præsens vel absens (in communi consideratione objectum nullam habet arduam rem, adeò ad hunc appetitum non pertinet) feratur, ideo quoque diversæ Passiones conveniunt, nempe si bonum arduum est absens & possibile, *Spes*: si autem etiam possibile est impossibile, *desperatio*: aut si malum futurum sit, *timor* opponitur: si verò idem malum præsens sit, *ira* gerit, quæ tamen non perinde ut cæteræ passiones committitur, habet, eò quòd bonum præsens cesset esse arduum, atque ad illud amplectendum appetitus concupiscibilis sufficit.

IV. Denique præter has potentias appetitivas, quæ sensitivæ sunt, convenientes, aliæ adhuc eidem, quæ rationalis est, competentes sunt attributæ, scilicet mensura intellectus, & voluntas, quarum proinde ministerium juvatur, ad actiones homini proprias exercendum, nùmque & malum liberè amplectendum, vel fugiendum.

V. His notatis non difficile erit ostendere, quæ

homo in peccatum præcipitur, illâ scilicet, quam S. Jacobus c. 1. indicavit, dum dixit: *Nemo, cum tentatur, dicat, quoniam à DEO tentatur: DEVS enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat. Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus.* Deinde concupiscentiam cum conceperit, parit peccatum (id est, delectationem, ut Interpretes vertunt) peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem. Tribus ergo gradibus præcipuè ad peccatum pervenitur, suggestione, delectatione, & consensu. Suggestione quidem hostis, dum nobis prava ingeritur cogitatio vel tentatio à mundo, carne, Sathana; delectatione autem nostra, dum animo jam allubescit, quod prava suggessit tentatio: demum & proprio consensu, dum in peccatum voluntas illecta deliberatè consentit. Quem totum processum S. Franciscus Salesius part. 4. Introd. c. 3. aptâ similitudine declarat, dum ait: Cogitatione tibi finge, Philothea, Juvenculam aliquam Principem Sponso suo & Marito Principi percaram; & simul imaginare scelestum aliquem, quo eam ad secum adulterandum, thorsumque nuptialem violandum invitet, infamem aliquem amoris internuntium, qui scdam illius intentionem novæ nuptiæ communicet, mittere. Primò itaque Pararius & nuntius hic Domini sui amorem Principi aperit. Secundò illa in petitione, propositioneque sibi complacet, vel displicet. Tertio consensum ei præbet, aut prorsus dissentit. Consimili ratione Diabolus, Mundus, Caro, videntes animam quandam Filio DEI desponsatam esse, varias ei tentationes & suggestiones ingerunt, quibus primò peccatum illi proponitur. Secundò illa in eo delectationem sentit, vel displicentiam. Tertio consentit eidem, aut dissentit. Qui tres gradus, licet non in omnibus peccatis tam apertè percipiuntur, & usveniant, palpabiliter tamen, & manifestè in magnis atque enormibus peccatis eas videre est.

§. II

De Peccatorum diversitate & gravitate.

I. Duo sunt, quæ de Peccatis Asceta præcipuè scire, beneque ponderare debet, scilicet, ut & diversitatem eorum clarè